

BBY254 Modern ağ ve Kütüphanecilik Felsefesi II

**Prof.Dr.Tülay Oğuz
DTCF, 2020**

Kütüphane Bilimi

KEB bir disiplin midir?

Eğer öyleyse disiplinlerarası mıdır?

Yoksa kendi başına bir disiplin midir?

Disipliner statü konusundaki görüşler iki kampa bölünmüştür.

KEB'in kendi başına bir disiplin olduğunu savunanlar,

disiplinin gelişimini yönlendirecek argümanların sosyal bilimlerden alınabileceğini söyler; örneğin **nötrlük değeri**. Nötrlük geleneksel liberal/özgür sosyal bilimlerin merkezinde olan bir niteliktir ve kütüphaneciler için mesleki bir bakış olarak kabul edilir.

- Nötrlük yaklaşımları, kitap üretimi alanının düzenlenmesini, enformasyon akışının kontrolünü ve iyi kitap üretimini savunur.
- KEB'in nasıl bir disiplin olduğu henüz oturmuş olmadığını söyleyenler vardır. Onlara göre bunun nedeni bir uzlaşmanın sağlanamaması ve bir yanda felsefesi diğer yanda bilimine karşı doyurucu bir yanıt bulunamayışıdır.
- William McGrath, KEB'in hala türetilmiş bir meslek olduğunu henüz **kendi başına bir disiplin olamadığını** söyler... "biz eğitimden türedik ya da onun bir koluyuz; öyle ki, eğitim de sosyoloji ve psikolojiye ve indirgemeci görüşe göre en sonunda fiziğe, biyolojiye ve kimyaya dayanır» der.

İsim Değişiklikleri

- Disipliner kimliğin kaybedilmesi veya olmayışının nedenlerinden biri olarak isimlerde yapılan değişiklikler gösterilmektedir. Wilkinson, hangi isimle adlandırılırsak adlandırılalım önemli olan mesleki kimliğimiz konusunda zihnimizin berrak olmasıdır der.
- Germanik anlamda KEB, bir doğa bilimi, uygulamalı ve mesleki güdümlü bir sosyal bilimdir; çünkü içinde doğa bilimleri ve hümaniteler ile ilişkili unsurları içerir ve bir sanat, hatta bilimin dokunamadığı bir güzel sanatlardır. Böyle olduğu yönünde görüşler vardır. Bunun sonucunda enformasyon bilimi de çeşitli biçimlerde doğal bilimlerle birlikte tanımlanır: **“deneysel, sosyal ve disiplinler arası bir bilim”**dir.

- Bu çalışma alanının “kütüphanecilik” olarak anlaşılması/kavranması onu hümaniteler ile bağlantılandırır; örneğin Margeret Stieg, enformasyon bilimi ve hümanitenin kalıtsal olarak birbirine karşı olmadığını iddia eder. “Onları böyle bir ilişkiye zorlayan yalnız bizim zihinsel yapılarımız ve metaforlarımız”dır, der.
- Bütüncül yaklaşım: Ranganathan’ın teklik/unity Nitecki’nin meta kütüphanecilik, Wright’ın ve Debons’un meta biliminde vardır.
- Bu perspektif çeşitliliğine rağmen bugün disiplinin disipliner kimliğini ararken sosyal bilimlere yöneldiği büyük ölçüde kabul edilmektedir.

- **Sosyal Bilimcileri temsilen** Waples, mesleği bir toplumsal bir iş olarak gördü ve bilgi tabanını sosyal bilimlerde oluşturma arayışına girdi ve 1920-30'lu yıllarda ABD niversitelerinde etkili oldu.
- **Hmanistleri temsilen** C. Seymour Thompson mesleği, alternatif bir eğitim işi olarak gördü ve edebiyatı tanımladı ve bilgi tabanındaki kilit unsur olarak **iyi kitap bilgisini** gördü.

Bir Sosyal Bilim Olarak KEB: Sosyal Bilimin Nötrlük Kavramı

Popper ve Kuhn'un görüşleri ile pozitivist yaklaşımlar KEB'in bilimsel yönünü geliştirme girişimlerinde etkili olmuştur.

- KEB'in bir **sosyal bilim** olduğu iddiasında bulunanlar **nötrlük ve nesnellik** idealleri üzerinde durmuştur.
- KEB'de Popper (1902-1994)
  - Popper'in "The Open Society" ve "The Poverty of Historism" başlıklı çalışmaları sosyal bilim felsefesi için yapılan tartışmalara yer verir. .... Popper'a göre sosyal bilim yöntemleri....doğal bilimlerinden farklı değildir. Ona göre yanlış olan, doğal bilimlerin mantıksal pozitivizm ile denk tutulmasıdır ve sosyal bilimler için de model olarak görülmüş olmasıdır.

- Kütüphane bilimi terimini ilk kez M.W. Schrettinger Almanya'da 1807'de kullanmıştır.

Çin'de kuramsal çalışmalar 1920'lerde başlamıştır.

- Modern kütüphanelerin gelişmesi ile birlikte kütüphane bilimi kavramı, Çin'de de oluşmuştur.
- 1920'lere kadar kütüphane bilimi, bağımsız bir konu olarak kabul edilmemiştir; ta ki Hubei bölgesindeki Wuhan'da **ilk kütüphane okulu** kurulana kadar.
- Kütüphane bilimi ile ilgili genel kabul gören çalışma Liu Guojun'un **Theory of Essential Factors** veya kütüphane biliminin nesnelere çalışmasıdır.
- 1960'lara kadar kütüphane biliminin nesnesi ve içeriğine yönelik tartışmalar ulusal düzeyde sürdürülmüştür...en çok **theory of contradiction** ve **theory of law** kütüphane bilimi çalışmalarında etkili olmuştur.

- **Çelişki kuramına göre** kütüphane bilimi, kütüphane faaliyetlerindeki özel çelişki durumlarını araştırmalıdır.

Örneğin kitapların **korunması** X kitapların **kullanımı** gibi.

- **Kanun kuramına göre** ise kütüphane bilimi, kütüphanenin yüklendiği görünüm, gelişim ve örgütlenme örüntülerini ve iş/çalışma yasalarını araştırmalıdır.
- Kütüphane bilimi kuramsal çalışmaları 1978'de **theory of interchange** üzerine sistematik bir biçimde çalışılmasıyla başladı. A General Survey of Library Science adlı tezinde Zhou Wenjun “dokümanlar, **enformasyon takasını** sağlayan araçlardır” der; kütüphaneler işlerini dokümanlarla yaparlar, kütüphane tarihi aslında enformasyon takası tarihidir. Bu takasın amacı da insanların dünyayı anlaması ve değiştirmesine yardımcı olmaktır. **Kütüphane işinin rolü de toplumun bilgi ve enformasyonu bu takas yoluyla daha akılcı kullanmasıdır.**

- Bilim insanları yeni kuramları tartışmaya başladı:
  - Kütüphane biliminin inceleme **nesnesi** “kütüphane sistemi”dir. .... **Kütüphane sistemi** inceleme nesnesi olduğunda, kütüphane çalışması ile diğer çalışmalar arasındaki ve kütüphane bilimi ile diğer konular arasındaki nesnel ilişkiyi yansıtabilir ve kütüphane incelemesinin içeriğini zenginleştirebilir.
  - Kütüphane bilimi, **sosyal/toplumsal bilgiyi** incelemelidir.....Bu görüşte olanlar, **kütüphane sisteminin** “toplumsal bilgi takas sistemi”nin bir dalı olduğuna inanmaktadır. Kütüphane bilimi **toplumsal bilgi takasını** ve onun kütüphane faaliyetlerindeki özel kanununu incelemelidir.
  - Kütüphane bilimi **dokümanter enformasyon takasının yöntem ve kuramlarını** incelemelidir. Bu özdeyiş, dokümanter enformasyon takasının kişiler arası bilgi takasında önemli bir tutum olduğunu belirtir.
  - Kütüphane bilimi **bilimsel takasta ve enformasyonun yayımında kütüphanenin konum ve rolünü** incelemelidir. Buradaki temel ilke kütüphanenin bilimsel takasta ve enformasyonun yayımında kilit bağlantı ve önemli bir kanal olduğudur.

- Kütüphaneciliğin konu özelliğinin tanımlanması demek, onun bilimsel bir sistem içinde yerinin sabitlenmesi demektir. Bu bağlamda Çinli araştırmacılar üç düşünce okulu kurmuşlardır:
  - Kütüphane bilimi sosyal bilimlerden biridir. Çünkü kütüphane biliminin inceleme nesnesi, sosyal bir fenomen olan kütüphanedir ve kütüphane bilimi bu nedenle bir sosyal bilim kategorisidir...Bir bilimin inceleme yöntemleri genellikle onun konu özelliğini(attribute) yansıttığından kütüphane bilimi de bir sosyal bilimdir.
  - Kütüphane bilimi çok yönlü/kapsamlı bilimlerdenidir. Çünkü, incelemenin içeriği konu özelliğini etkiler;
    - kütüphane biliminin inceleme nesnesi, konu özelliğini belirler; kütüphane bilimi birçok daldan oluşan kapsamlı(comprehensive) bir bilimdir.
    - Kütüphane bilimi, uygulamalı bir bilimdir;
    - Kütüphane bilimi dokümanların yönetimini öğrenmektir

Kütüphane Biliminin Yapısı

- Kütüphane biliminin içyapısı ve dış ilişkilerini inceleme süreci genellikle kütüphane biliminin nesnelere anlamaya sürecidir..... kütüphane bilimi bölünmez/bütün (unitary) bir sistemdir.....Yapıları üç kısma ayrılabilen konu gruplarından oluşur: Kuramsal, uygulamalı ve özel kütüphane bilimi.
- **Kuramsal kütüphane bilimi:** kütüphanelerin özellik, rol ve konumlarını içeren temel kütüphane bilimi kuramlarını inceler.
- **Özel kütüphane bilimi:** halk, üniversite, tıp gibi çeşitli kütüphane türlerinin özel çalışma yöntemlerini, ilke ve yasalarını inceler.
- **Uygulamalı kütüphane bilimi:** derme geliştirme, kataloglama, sınıflama, depolama, erişim, danışma hizmetleri ve otomasyonu içeren kütüphane materyalinin işlenmesi ve temel kütüphane çalışmasını inceler.

- Kütüphane biliminin **makro ve mikro yapısını** birbirinden ayırmak gerekir.
- Kütüphane biliminin makro yapısı, genel ve özel kütüphane bilimlerini içerir.
- Mikro kütüphane bilimi kütüphane biliminin kavramlarından oluşur: Derme, sınıflama, kataloglama, danışma ve enformasyon hizmetleri ve kütüphane otomasyonu. (Guo Xingshou'ya göre)

Kütüphane Biliminde Araştırma Yöntemleri

Her bilgi alanı veya konunun kendi araştırma yöntemi vardır. Kütüphane biliminde yöntem geliştirme onun bilim olarak ilerlemesini sağlar.

Araştırma yöntemleri konusunda liderlik eden iki görüş vardır:

1-Kütüphane biliminin üç araştırma yöntemi vardır; kütüphane çalışmasının pratik deneyiminin sentezini yapan ve kullanıcı, derme vd ilgili alanların kayıtların analizini yapan yöntemdir.

- 2-Sosyoloji, ekonomi, psikoloji gibi sosyal bilimlerin araştırma yöntemlerinden yararlanan yöntemlerdir.
- 3-Gözlem, soruşturma, tümevarım, tümdengelim, analiz ve sentez tekniklerinin kullanılmasıdır.